

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Захарчук Наталія Іванівна

УДК 336.74

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ**

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Захарчук Н. І.

Керівник роботи
Недільська Л. В.
д. е. н., доцент

Житомир – 2019

АНОТАЦІЯ

Захарчук Н. І. Перспективи розвитку валютного ринку України.

Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Житомирський національний агроекологічний університет, 2019.

В кваліфікаційній роботі викладені теоретичні, методичні та практичні аспекти валютного ринку України. Теоретично обґрунтовано перспективи розвитку валютного ринку в Україні. Досліджено стан та ефективність валютного ринку України. Запропоновано шляхи удосконалення та напрямки розвитку валютного ринку України.

Ключові слова: валютний ринок, курс валют, валютне регулювання.

SUMMARY

Zakharchuk N. I. Prospects for development of the foreign exchange market of Ukraine. Manuscript.

Qualification work for the master's degree in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance". - Zhytomyr National Agroecological University, 2019.

The qualification work outlines the theoretical, methodological and practical aspects of the Ukrainian currency market. Prospects for the development of the foreign exchange market in Ukraine are theoretically substantiated. The state and efficiency of the Ukrainian currency market have been investigated. The ways of improvement and directions of development of the foreign exchange market of Ukraine are offered.

Keywords: foreign exchange market, exchange rates, currency regulation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВАЛЮТНОГО РИНКУ	8
Висновки до розділу 1.....	12
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ	14
Висновки до розділу 2.....	20
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ	21
. Висновки до розділу 3.....	27
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30

ВСТУП

Актуальність теми та аналіз останніх досліджень. Валютний ринок України є складовою ланкою світової валютної системи. Його розвитку сприяв перехід України на шлях інтеграції до світової спільноти. Основною умовою формування розвиненої економіки в державі є розбудова валютного ринку, який слугує єднаним ланцюгом між світовою та українською фінансовою системою. Зовнішньоекономічні відносини, рівень ринкової економіки, інфляція, платоспроможність, конкурентоспроможність та інші фінансові аспекти визначаються ефективним функціонуванням валютного ринку України. Саме тому, вивчення стану валютного ринку України, механізмів його розвитку та перспектив удосконалення набувають особливої актуальності.

Серед наукової літератури вивченням сутності валютного ринку, особливостей його становлення та розвитку присвячено безліч праць вітчизняних та закордонних науковців. Зокрема: Т.П. Вахненко, О.В. Дзюблюка, І.І. Д'яконової, Ф.О. Журавка, В.В. Коваленко, І.Г. Лук'яненко, С.О. Маслової, В.І. Міщенко, В. Жупанина, Р.С. Лисенко, С.В. Мочерного, Я.С. Ларіної, С.В. Фомішина, К.З. Возьного, О. Береславської та ін.

Мета та завдання дослідження. Метою роботи є теоретико-методичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо перспектив розвитку валютного ринку України.

Відповідно до поставленої мети в роботі вирішуються такі завдання:

- розкрити теоретичні аспекти розвитку валютного ринку;
- проаналізувати стан валютного ринку України;
- виявити проблеми розвитку валютного ринку України;
- розробити пропозиції щодо подальших перспектив розвитку валютного ринку України;
- здійснити прогнозування розвитку валютного ринку України.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є валютний ринок України. Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та прикладних аспектів перспектив розвитку валютного ринку України.

Методи дослідження. Для вирішення окремих завдань використовувалися методи: *абстрактно-логічний* – при визначенні сутності та елементів валютного ринку; *порівняльного аналізу* – при дослідженні економічних категорій, методик оцінки, шляхів та напрямів вирішення проблеми розвитку валютного ринку; *статистико-економічний* – при аналізі сучасного стану та тенденцій розвитку валютного ринку; *кореляційно-регресійного аналізу* – з метою встановлення тісноти зв'язку між окресленими факторами та побудови перспектив розвитку валютного ринку.

Елементи наукової новизни одержаних результатів. В процесі дослідження отримано результати прогнозування, які свідчать, що основні параметри валютного ринку України поступово стабілізуються, що сприятиме загальному розвитку економіки України.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи були викладені в доповідях автора на наступних конференціях:

1. Всеукраїнська науково-практична on-line конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвячена Дню науки (15–17 травня 2019 р., ЖДТУ) – доповідь на тему: «Детермінанти валютного курсу в Україні»;
2. Науково-практична конференція «Фінансове забезпечення економіки» (30 травня 2019 р., ЖНАЕУ) – доповідь на тему: «PEST-аналіз стану валютного ринку в Україні»;
3. Студентська науково-практична конференція «Студентські наукові читання 2019» (20 листопада 2019 р., ЖНАЕУ) – доповідь на тему: «Прогнозування розвитку валютного ринку України».

Практичне значення отриманих результатів. Матеріали кваліфікаційної роботи можуть бути використані в аналітичних дослідженнях

та при здійсненні огляду розвитку економіки України. Зокрема, здійснене прогнозування розвитку валютного ринку України може бути важливим при встановленні інструментів управління валютними ризиками господарюючих суб'єктів різних сфер економіки.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, основної частини (3 розділів), висновків, списку літератури та додатків. Обсяг основного змісту роботи становить 25 сторінок. Текст проілюстрований 4 рисунками, 4 таблицями.

ВИСНОВКИ

1. Доведено, що валютний ринок – це сфера валютних відносин, де формується валютний курс і здійснюється обслуговування потреб покупців і продавців валюти. Функціонування валютного ринку визначається курсом валют, а валютно-курсовий механізм визначає стан валютних операцій та права власності на ту чи іншу валюту.

2. Обґрунтовано, що на стан валютного ринку в Україні впливають різні фактори, визначальними серед яких є: середньозважений валютний курс, зовнішній борг, внутрішній борг та обсяг внутрішнього валового продукту. Визначено, що існує низка чинників системного (глобального) та несистемного (національного) характеру, які можуть справляти різнонаправлений вплив на рівень обмінного курсу і спричиняти як прогнозовані, так і не прогнозовані його коливання. Умовно детермінанти валютного курсу можна поділити на дві групи: структурні (процеси та явища, переважно, економічної природи, що характеризуються відстроченим впливом (результат відчувається через 0,5-2 роки) та довготривалою дією) та кон'юнктурні (чинять негайний вплив і часто виникають не очікувано).

3. Виявлено, що тенденції, які склалися на валютному ринку на даний час були визначені не лише внутрішніми, а й зовнішніми чинниками. Зокрема, зовнішні чинники носили політичний, соціальний, економічний та технологічний характер. На основі PEST-аналізу було встановлено, що для розвитку валютного ринку, в Україні потрібно розробити й упровадити комплекс заходів щодо повернення довіри до національної валюти та фінансової системи, а також оперативного освоєння новітніх технологій у сфері фінансового обслуговування різноманітних валютних операцій.

4. Визначено, що пріоритетними напрямками в удосконаленні розвитку валютного ринку України є продовження використання плаваючого курсу. Окрім того, керівництву держави необхідно звернути особливу увагу на

модернізацію таких галузей господарства, як авіабудівництво та металургія, оскільки саме вони є найбільш популярними для інвестицій із-зі кордону.

5. Здійснене прогнозування валютного ринку України на підставі оцінки впливу динаміки середньозваженого валютного курсу, розміру зовнішнього та внутрішнього боргу України, дало змогу побудувати регресійну модель розміру валютного курсу: $Y = 113,7945 - 0,1274x_1 - 0,01419x_2 + 0,00217x_3$. Згідно з цією моделлю, найбільший вплив на валютний курс здійснює розмір зовнішнього боргу України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Aslund A. The Last Shall Be the First: The East European Financial Crisis. *Peterson Institute for International Economics*. 2010. 120 p. URL: <https://books.google.com.ua>.
2. Алехнович А. Макроэкономическая стабилизация в Польше во время мирового кризиса в 2008-2009 гг. : возможные уроки для Беларуси. *Центр социально-экономических исследований Беларусь*. 2010. 31 с. URL: http://case-belarus.eu/wpcontent/uploads/2011/07/Alachnovic_Macro Stabilisation_2010.pdf.
3. Аналітичний огляд валютного ринку України за 2016-2017 рр. *Національне рейтингове агентство Рюрик*. : веб-сайт : URL: <http://rurik.com.ua/our-research/branch-reviews/4316> (дата звернення 12.06.2019).
4. Арбузов С., Колобов В. І., Міщенко С. Банківська енциклопедія. К. : Центр наук. досліджень Нац. банку України; Знання, 2011. 504 с.
5. Башко В. Прогнозування валютного курсу в Україні. *Вісник Національного банку України*, 2015. С. 14–19.
6. Береславська О. Дисбаланси валютного ринку України. *Вісник Національного банку України*, 2013. № 3. С. 3-9.
7. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні. *МінФін* : веб-сайт : URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/> (дата звернення 15.08.2019).
8. Валютний ринок України: підсумки 2014 року і ключові тенденції розвитку. *Рейтингове агентство Рюрик* : веб-сайт : URL: http://rurik.com.ua/documents/research/Currency_market_tendency_2014_ukr.pdf (дата звернення 02.12.2019).
9. Васюренко О. Банківські операції: навч. посіб. – 5-те вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2006. 311 с.
10. Груй А. Застосування валютних інтервенцій як додаткового інструменту за режиму таргетування інфляції: приклад України. *Вісник Національного банку України*, 2016. № 238. С. 41-59.

11. Дзюблюк О., Пруський О. Організаційно-економічний механізм функціонування комерційних банків на валютному ринку : монографія Тернопіль. : ТНЕУ, 2008. 296 с.
12. Журавська Ф. О. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки : моногр. Суми : ТзОВ «КВК «Ділові перспективи», ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. 336 с.
13. Захарчук Н. PEST-аналіз розвитку валютного ринку в Україні. *Фінансове забезпечення економіки: матеріали наук.-практ. конф.*, 30 травня 2019 р. Житомир : ЖНАЕУ, 2019. С. 68-71.
14. Захарчук Н. Детермінанти валютного курсу в Україні. *Всеукраїнська наук.-практ. on-line конф. здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвячена Дню науки*, 15–17 травня 2019 р. Житомир : ЖДТУ, 2019. С. 958.
15. Захарчук Н. Прогнозування розвитку валютного ринку України. *Студентські наукові читання 2019* : матеріали наук.-практ. конф., 20 листопада 2019 р. Житомир : ЖНАЕУ, 2019. С. 156-158.
16. Король М.М. Стасишина О.Р. Валютний ринок України: стан, проблеми й перспективи. *Економіка та управління національним господарством*, 2015. №3. С. 65–70.
17. Лавров Р. В., Садчикова І. В., Середюк І. О. Сучасні тенденції валютного регулювання в Україні. *Економіка та держава*, 2019. № 8. С. 4-11.
18. Лук'янов В.С. Сучасні фінансові ринки. К. : Знання, 2013. 479 с.
19. Макаренко М. І., Артеменко А. С. Міжнародний досвід лібералізації валютного регулювання. *Ефективна економіка*, 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5962>
20. Малахова О. Режим валютного таргетування як напрям макроекономічної стабілізації в Україні. *Наука молода*, 2016. № 24. С. 90–99.
21. Місяць Н. Формування та розвиток механізму валютного регулювання в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : 08.00.08. К., 2018. 28 с.

22. Монетарна політика: Стратегія монетарної політики на 2016-2020 роки. *Національний банк України* : веб-сайт : URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=20985224&cat_id=68677

23. Москалюк Н. Валютне регулювання в Україні в умовах інтеграції до ЄС. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/30349/MO_2019_6.pdf?sequence=1 (дата звернення 19.09.2019).

24. НБУ оприлюднив усі нормативно-правові акти, які є основою для нового валютного регулювання. *Асоціація фінансових інститутів* : веб-сайт : URL: <https://afi.org.ua/articles/nbu-oprilyudniv-usi-normativno-pravovi-akti-yaki-ie-osnovoyu-dlya-novogo-valyutnogo> (дата звернення 27.06.2019)

25. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. *Національний банк України* : веб-сайт : URL : <https://bank.gov.ua/markets/exchangerate-chart?cn%5B%5D=USD&startDate=01.01.2014&endDate=31.12.2018>. (дата звернення 11.05.2019)

26. Про валюту і валютні операції : Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2018. №30. с. 239. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/2473-19/print> (дата звернення 02.08.2019).

27. Про затвердження Інструкції про порядок валютного нагляду банків за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів : Постанова Правління Національного банку України №7 від 02.01.2019. *Національний банк України* : веб-сайт : URL: <https://bank.gov.ua/document/download?docId=85227203> (дата звернення 22.06.2019)

28. Про затвердження Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті : Постанова Правління НБУ №5 від 02.01.2019. *Національний банк України* : веб-сайт : URL: <https://bank.gov.ua/document/download?docId=85227197> (дата звернення 22.06.2019)

29. Про затвердження Положення про здійснення операцій із валютними цінностями : Постанова Правління НБУ №2 від 02.01.2019.

Національний банк України : веб-сайт : URL: <https://bank.gov.ua/document/download?docId=85227210> (дата звернення 22.06.2019)

30. Про затвердження Положення про перелік заходів захисту, порядок та критерії їх запровадження, подовження та дострокового припинення : Постанова Правління НБУ №4 від 02.01.2019. *Національний банк України* : веб-сайт : URL: <https://bank.gov.ua/document/download?docId=85227190>(дата звернення 22.06.2019)

31. Про затвердження Положення про порядок здійснення уповноваженими установами аналізу та перевірки документів (інформації) про валютні операції : Постанова Правління НБУ №8 від 02.01.2019. *Національний банк України* : веб-сайт : URL: <https://bank.gov.ua/document/download?docId=85227264> (дата звернення 22.06.2019)

32. Про затвердження Положення про порядок надання банками Національному банку України інформації щодо договорів, які передбачають виконання резидентами боргових зобов'язань перед нерезидентами-кредиторами за залученими резидентами кредитами, позиками : Постанова Правління НБУ №6 від 02.01.2019. *Національний банк України* : веб-сайт : URL: <https://bank.gov.ua/document/download?docId=85227195> (дата звернення 22.06.2019)

33. Про затвердження Положення про структуру валютного ринку України, умови та порядок торгівлі іноземною валютою та банківськими металами на валютному ринку України : Постанова Правління Національного банку України №1 від 02.01.2019. *Національний банк України* : веб-сайт : URL: <https://bank.gov.ua/document/download?docId=85227208> (дата звернення 22.06.2019)

34. Про затвердження Положення про транскордонне переміщення валютних цінностей : Постанова Правління НБУ №3 від 02.01.2019. *Національний банк України* : веб-сайт : URL:

<https://bank.gov.ua/document/download?docId=85227161> (дата звернення 22.06.2019)

35. Сова О. Проблеми та перспективи розвитку валютного ринку України. *Економіка, бізнес-адміністрування, право*, 2017. № 2. С. 108-124.

36. Технічні показники. *Instaforex* : веб-сайт : URL: https://www.instaforex.com/ua/forex_technical_indicators. (дата звернення 11.10.2019).

37. Ткач С. Валютне регулювання в системі державної політики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.01. Чернівці, 2016. 23 с.

38. Хабар В. Сучасний стан та перспективи розвитку валютного ринку України. *Економіка та держава*, 2016. №3. С. 28–30.

39. Химич І. Валютний ринок України: оцінка тенденцій зміни та основні антикризові заходи політики стабілізації. *Соціально-економічні проблеми і держава*, 2018. Вип. 1 (18). С. 149-165.

40. Шарова С. В., Рудьковський Д. О. Проблеми розвитку валютного ринку України в контексті забезпечення фінансової незалежності. *Ефективна економіка*, 2015. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4645>. (дата звернення 11.10.2019).

41. Шпенюк О. Є. Нестабільність валютних курсів в умовах глобалізації. *Економіка і прогнозування*. 2011. № 4. С. 64-75.